

TIETEELLINEN ELÄMÄ

DATAN tulkinta ei tunnetusti ole mikään helppo asia (siksi monet tämän lehden kirjoittajista varmaan pysyttelevätkin empiirisestä evidenssistä visusti erossa!). Tämän asian on saanut oppia kantapään kautta tunnettu evoluutiobiologi Marc Hauser, joka on saavuttanut mainetta etenkin moraalien evoluutiota koskevilla kirjoituksillaan. Hauser, joka toimii Harvardin yliopiston psykologian professorina, on jäänyt kiinni tutkimusaineiston tarkoitushakuisista tulkinnoista. Näyttää siltä, että hän on tulkinnut apinoiden käyttäytymistä koskevaa aineistoa väkisin omien oletustensa mukaisesti ja lisäksi myös raportoinut sellaisia empiirisiä tutkimuksia, joita ei ole oikeasti edes suoritettu. Hauseria syytettiin jo 1990-luvun puolivälissä virheellisistä tulkinnoista, sillä hän oli jo tuolloin tulkinnut tarkoitushakuisesti aineistoa, jossa selvitetiin peilikokeiden avulla apinoiden mahdollista itsetunnistusta. Hauser raportoi tällöin, että apinat – tarkemmin sanottuna valkotöytötamariinit, joita löytyy myös Korkeasaaresta – tunnistavat itsensä peilissä. Nyt näyttää siltä, että apinat saattavat olla tyhmempiä kuin luulimme!

Marc Hauserin tapauksen voi lukea jälleen yhdeksi osoitukseksi siitä, että ennakkoletukset todellakin vaikuttavat havaintoihimme – joskus vähän liiankin kanssa. Toisaalta insi-

denti saattaa olla osoitus siitä, että tiedemaailman huipulla käy niin kova tuuli, että kiusaus tulkita dataa omien väitteiden mukaisesti, vaikka sitten väkisin, saattaa olla joillekin houkutteleva vaihtoehto. Tiedevastaiset piirit varmasti saavat tästä uutta tuulta uskomukselleen, jonka mukaan tieteelliset uskomukset eivät ole sen parempia kuin muidenkaan uskomusjärjestelmien aikaansaannokset. Yhtä hyvin voi kuitenkin väittää, että tieteeseen institutionalisoitu fallibilismi ja itsekorjaavuus toimii, sillä tässäkin tapauksessa virheelliset tulkinnat kyettiin havaitsemaan – joskin valitettavan hitaasti ja vasta tutkimusapulaisten raportoitua systemaattisista väärintulkinnoista. Hauser sai luultavasti puuhastella näinkin pitkään keksittyjen, valkotöytötamariineja koskevien tulostensa parissa siksi, että tietävästi kyseiset apinat ovat vain pienen piirin tutkimuskohteena (Hauserin ihmisten käyttäytymistä koskevat tutkimustulokset eivät ole epäilyksenalaisina).

Monia vastaavia huijauksia saattaa jäädä pimentoon, mutta toisaalta tarpeeksi merkittävät tulokset päätynevät varmasti ennemmin tai myöhemmin niin tarkkaan syyniin, että suoranaiset huijarit jäävät kiinni (ja niillä vähemmän merkittävillä tuloksilla ei ole niin väliksikään). Asia on luonnollisestikin monimutkaisem-

pi puhuttaessa filosofiasta ja teoreettisesta tutkimuksesta. Millainen olisikaan filosofinen tai yhteiskuntateoreettinen huijaus (jos mukaan ei lasketa kollektiivisia itsetetoksia ja/ tai puhtaita muoti-ilmiöitä; vrt. Alan Sokalin tekaistu artikkeli *Social Text*-lehdessä)?

MAAILMAN sosiologiajärjestö ISA:n konferenssi pidettiin viime heinäkuussa Göteborgissa. Margaret S. Archer Warwickin yliopistosta suomi konferenssin päättäjäisjuhlapuheessa sosiologeja liiallisesta talousjärjestelmän myötällystä. Jo se, miten helposti sosiologit ovat omaksuneet journalistisen termin *credit crunch* kertoo hänen mukaansa kriitikittömyydestä. Sosiologia osallistui nykyisen kriisin kontekstin luomiseen edistämällä malleissaan individualismia. Tällaiset mallit eivät voi käsitteellistää poliittis-taloudellista filosofiaa. *Homo economicus* ei koskaan lakkaa tavoittelemasta ”preferenssi-järjestystään”; solidaarisuus ja lahjaksi antaminen ovat hänelle vieraita.

Myös Alain Touraine puhui tilaisuudessa. Hän esitti, että olemme siirtymässä naisten yhteiskuntaan, koska naisilla on kyky tehdä monia asioita yhtä aikaa. Naisista on tulossa uusi maailman keskus, kuten miehet olivat ennen. Tämä herätti myönteistä kuhinaa ainakin naisyleisön joukossa.